

Centralt skolstöd

Behovsutvärdering 2019

Sammanfattning

Behovsinventeringen baseras på en enkätstudie och en intervjustudie. Upplägget på enkäten var att förskolorna och skolorna fick 1000 kr att lägga på ett antal områden, genom att lägga olika summor på olika områden visades vilka områden som de hade mest behov av stöd och hjälp i. Totalsumman fick inte överstiga 1000 kr men i övrigt kunde de välja att lägga alla medel på ett område eller fördela det mer jämt. Det fanns också utrymme att välja ett eget område som inte fanns med i listan.

De områden som fanns med var:

- Ämnet Teknik och programmering enligt LGR1
- Hörsel och ljudmiljö: stöd kring elever med hörselproblematik
- Språk, tal, kommunikation, läs och skriv
- Utomhuspedagogik ett upplevelsebaserat och varierat lärande enligt LGR11 och Lpfö98
- Neuropsykiatriska funktionsvariationer
- Stöd i att organisera och leda samverkansprocessen runt enskilda elever
- Samarbete för skolutveckling
- Frånvaroproblematik
- Normbrytande beteende (t.ex. utåtagerande beteende)
- Intellektuell funktionsnedsättning i förskolan/ i samtliga skolnivåer
- Skolutveckling (t.ex. ledarskap i klassrummet och andra kompetensförhöjande insatser)
- Övrigt: här kunde förskolor/skolor fylla i ett eget område

I nästa steg fick förskolorna och skolorna beskriva vilken typ av stöd de behövde. Det var en öppen fråga där man kunde skriva i text.

Resultatet visar att det i huvudsak var tre områden som alla förskolor och skolor identifierar som viktiga, om än i lite olika ordning.

Prioriterade områden:

- Neuropsykiatriska funktionsvariationer
- Språk, tal, kommunikation, läs och skriv
- Normbrytande beteende

Generellt ser verksamheterna ett behov av handledning, utbildning och direkta insatser mot barn/elever. Där de direkta insatserna riktade mot barn/elever identifieras som ett större behov av de som svarat inom den kommunala grundskolan. Skillnaden mellan förskola och skola gäller främst att förskolan i högre grad ser ett behov av utbildning, handledning och konsultation och där grundskolan i högre grad ser behovet av mer direkta insatser riktat mot enskilda elever. De fristående huvudmännen vill ha ett ökat stöd gällande handledning och utbildning.

De områden som de intervjuade ser ett behov av att arbeta inom liknar det förskolorna och skolorna själva har identifierat. Naturligt så blir svaren i intervjuerna mer på detaljnivå, men här hittas områden som: normbrytande beteende, frånvaro, läs och skriv, syn och hörsel, kommunikation och bemötande, handledning, konsultation och utbildning.

Intervjuerna visar på ett tydligt behov av en central verksamhet som har en specialistroll. En verksamhet som kan lära ut nya och effektiva verktyg för att stärka personalen men som samtidigt också har förmåga att arbeta mer långsiktigt med specifika insatser i förskolornas och skolornas vardag, de vill säga både ha överblick och helikopterperspektiv och arbeta på en övergripande nivå men också kunna arbeta mer på detaljnivå och med enskilda pedagoger och barn- och elevärenden. Det efterfrågas också stöd gällande utveckling av klassrumsundervisningen både rent generellt på en allmändidaktisk nivå men också mer specifikt för att rusta pedagoger att möta elever med olika behov och elever på olika nivåer.

Intervjuerna visar också på ett behov av samordning och samverkan. Dels mellan kommunala verksamheter men också mellan kommunala verksamheter och hälso- och sjukvården och mellan olika verksamheter och vårdnadshavare. Det finns några verksamheter som arbetar med det idag, Samba och NP-resurs, men de täcker inte riktigt behovet. De flesta som har intervjuats tar också upp att de är öppna för att samverka med andra verksamheter och att det också ser det som nödvändigt för att klara de utmaningar som de har identifierat.

Sammantaget visar denna rapport på ett behov som är ganska komplext där det efterfrågas specifika barn-och elevnära insatser inom vissa områden men också en övergripande organisation med förmågan att handleda och utbilda på gruppnivå och verksamhetsnivå och också kunna arbeta med att stötta samverkan och samarbeten mellan olika interna och externa verksamheter.

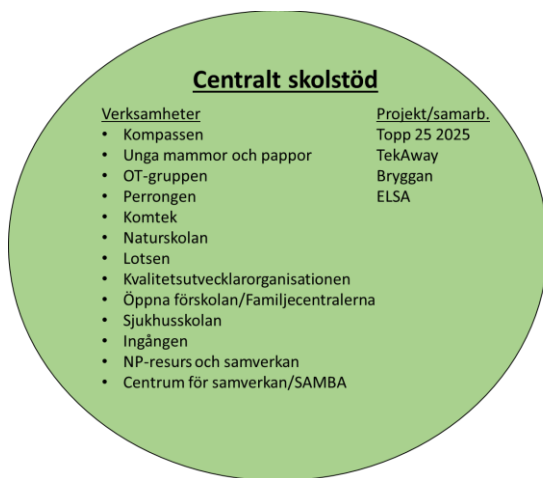
Innehåll

1. Bakgrund	1
1.1 Syfte med rapporten	1
2. Verksamheter inom Centralt skolstöd med andra uppdragsgivare än förskola och skola	2
2.1 Samba	2
2.2 NP resurs och samverkan	3
2.3 OT-gruppen	3
2.4 Komtek och Naturskolan.....	3
2.5 Familjecentralerna	4
3 Behovsinventering förskola och skola	5
4 Redovisning av enkäten	6
Bortfall och kommentarer till enkätstudien.....	7
4.1 Inom vilka områden vill skolorna ha stöd.....	8
4.2 Sammanfattning.....	11
4.3 Hur vill förskolor och skolor ha stöd.....	12
4.4. Sammanfattning.....	16
5. Intervjuer	17
5.1 Vilka behov ser du/ni ur ditt/ert perspektiv att barn/elever har och som förskolor/skolor idag har svårt att fylla?	18
5.2 Vad behövs för insatser.....	18
5.3 Hur ska insatserna organiseras	20
5.4 Sammanfattning.....	20
6. Sammanfattning	22

1. Bakgrund

Centralt skolstöd består fr.o.m. 2019 av 13 olika verksamheter. Beroende på verksamhet så är syftet att stötta och utveckla förskolan och skolan, att hjälpa enskilda barn och unga i deras livssituation samt motivera barn till en aktiv och lärande fritid. Centralt skolstöds verksamheter riktas mot alla barn och unga i Örebro kommun.

Figur 1: Verksamheter och projekt inom Centralt skolstöd

1.1 Syfte med rapporten

Denna rapport utgör det andra steget i genomförandet av uppdraget att göra en översyn av Centralt skolstöd. Syftet är att beskriva det behov som finns i verksamheterna för att rapporten tillsammans med kartläggningen av CS ska kunna utgöra ett underlag för den politiska prioriteringen av vad Centralt skolstöd ska leverera till alla barn och unga i Örebro kommun. Andra underlag utgörs av rapporten kartläggning av Centralt skolstöd 2019, rapporterna från respektive dialogmöte etc.

2. Verksamheter inom Centralt skolstöd med andra uppdragsgivare än förskola och skola

Nedan redovisas de verksamheter eller delar av verksamheter som helt eller delvis har andra uppdragsgivare och riktar sig mot andra målgrupper än primärt barn och elever i kopplat till förskola och skola. Det handlar till stor del om service som görs i samarbete med annan kommunal verksamhet och/eller i samarbete med externa aktörer utanför kommunen. För vidare beskrivning och kartläggning av dessa verksamheter hänvisas till rapporten ”Kartläggning av Centralt skolstöd 2019”

2.1 Samba

Samba, samverkansledning för barns och ungas bästa har i uppdrag att utifrån en helhetssyn, organisera och leda samverkansprocessen runt barn och unga, 0 - 21 år, där det av olika skäl kan ha varit svårt att få en fungerande samverkan. Verksamheten har två tjänster och samfinansieras av Socialförvaltningen och Kommunstyrelseförvaltningen. Sedan september 2014 är Samba en del i utvecklingsprojektet ”Centrum för samverkansstöd barn och unga” (CFS) och har ett breddat utvecklingsuppdrag där kunskapsstöd, samverkansutbildningar och även möjligheten att skapa Samba II lösningar inryms. En tredje tjänst har under arbetet med CFS-projektet finansierats med prestationsbaserade medel från Socialförvaltningen.

Samba II

I vissa samverkansärenden kan situationen runt familjen och den unge vara så komplex att det krävs speciallösningar över verksamhetsgränserna. Det stöd och de insatser som har prövats av verksamheterna tidigare har då inte lett till förändring. Ett konkret förslag till åtgärder och insatser arbetas fram av en arbetsgrupp. Förslaget kan innefatta ekonomiska och juridiska lösningar. Beslut fattas på operativ chefsnivå. Syftet är att undvika placering och istället ge ett så omfattande stöd att den unge får sina behov tillgodosedda på hemmaplan.

I samtal med Örebro universitet¹ som har genomfört ett femtontal intervjuer med socialtjänst, Barn och ungdomshabilitering etc kring Centrum för samverkan/Samba funktionen framkommer att Samba är en verksamhet som fungerar som en neutral part och tar ett samordningsansvar. Samba identifieras av de intervjuade ha en viktig funktion och de är nöjda med den verksamhet som bedrivs inom verksamheten.

¹ Intervju med Ann-Sofie Sandström, adjunkt i Socialt arbete som skriver en magisteruppsats om Samba

2.2 NP resurs och samverkan

NP Resurs och Samverkan startas upp som ett specialist-team med idén om att både kunna stödja och lotsa ungdomar i ålder 15-24 år som upplever svårigheter att få vardagen att fungera på grund av NPF-problematik. Men också för att kunna ge stöd och konsultation till anhöriga till målgruppen samt verksamheter som träffar målgruppen.

Syftet är att genom att få insatser av teamet eller att få lotsning till rätt insatser hos andra verksamheter kunna förhindra utanförskap och bidragsberoende i framtiden för målgruppen samt minska risken att hamna i destruktiva livsmönster och/eller psykisk ohälsa. Därtill att öka individens självständighet. Att bidra med kunskapshöjande insatser kring målgruppen hos anhöriga eller yrkesverksamma bidrar till att stöd och bemötande till målgruppen på fler plan främjas till minskat utanförskap och större chans till egenförsörjning samt en bättre psykisk hälsa.

2.3 OT-gruppen

OT-gruppen är ett kommunalt HVB-hem för ungdomar mellan 15-19 år. Verksamheten drivs av socialförvaltningen. För att säkra upp ungdomarnas skolgång har Centralt skolstöd fått i uppdrag att tillse att det finns en specialpedagog placerad i verksamheten för driva skolverksamheten. Specialpedagogen är anställd av en av enhetscheferna på CS och ingår därmed i den pedagogiska teamet som finns på CS. På det viset kan specialpedagogen också få möjlighet till kompetensutveckling inom sitt yrke.

2.4 Komtek och Naturskolan

Inom Komteks verksamhet erbjuds olika fritidsaktiviteter för barn och ungdomar samt helg- och lovaktiviteter. Syftet är att få fler barn och ungdomar intresserade av tekniska utbildningar och yrken samt att öka andelen tjejer som väljer dessa inriktningar.

Komtek samarbetar också med Region Örebro angående Regionalt Komtek samt Örebro Universitet där Komtek har kurser för Grundskolläraryrket. Komtek samarbetar också med biblioteken i Örebro kommun och även på regional nivå. De har också ett samarbete med industriföretag och Teknikcollege.

Utöver olika samarbeten har Komtek en utåtriktad verksamhet och har varit på till exempel bibliotek och köpcentrum för att möta upp de barn som inte kommer på kurserna. Inom verksamheten ingår också olika sommaraktiviteter/lovaktiviteter till exempel Teknikläger för tjejer i åk 7-8 och Komtek on the road.

Naturvägledning på olika språk

Naturskolan har två naturvägledare som öppnar dörren till naturen för invandrade barn och ungdomar. De är även engagerade i ett LONA-projekt för att lära upp naturvägledare i andra kommuner i Örebro län. Naturskolan

samarbetar och samverkar också med Familjecentralerna, Naturskyddsföreningen, Länsstyrelsen samt Örebro Universitet.

2.5 Familjecentralerna

På de sju familjecentralerna i Örebro kommun möts föräldrar och barn (0 – 6 år). Där arbetar pedagoger från Centralt skolstöd, kuratorer från socialtjänsten, BVC-sköterskor och barnmorskor från region Örebro län SFI-lärare finns också att tillgå på fyra familjecentraler. Familjecentralen arbetar hälsofrämjande och förebyggande. På familjecentralerna kan föräldrar också få råd och stöd i sitt föräldraskap av de olika yrkeskompetenserna.

Dessa ovanstående verksamheter finns beskrivet i rapporten ”Kartläggning av Centralt skolstöd 2019”. En del av Centralt skolstöd arbetar därför med andra uppdrag än primärt riktade uppdrag gentemot förskola och skola. Gemensamt är dock att arbetet handlar om och är riktat mot barn och unga samt vårdnashavare i behov av stöd och hjälp i Örebro kommun.

3 Behovsinventering förskola och skola

För att se vilka behov som finns av stöd och hjälp har en enkät skickats ut till alla fristående och kommunala förskolor och skolor. Enkäten avser visa vilka områden förskolorna och skolorna identifierar som viktiga.

Upplägget på enkäten var att förskolorna och skolorna fick 1000 kr att lägga på ett antal områden, genom att lägga olika summor på olika områden visades vilka områden som de hade mest behov av stöd och hjälp i. Totalsumman fick inte överstiga 1000 kr men i övrigt kunde de välja att lägga alla medel på ett område eller fördela det mer jämt. Det fanns också utrymme att välja ett eget område som inte fanns med i listan.

De områden som fanns med var:

- Ämnet Teknik och programmering enligt LGR1
- Hörsel och ljudmiljö: stöd elever med hörselproblematik
- Språk, tal, kommunikation, läs och skriv
- Utomhuspedagogik ett upplevelsebaserat och varierat lärande enligt LGR11 och Lpfö98
- Neuropsykiatriska funktionsvariationer
- Stöd i att organisera och leda samverkansprocessen runt enskilda elever
- Samarbete för skolutveckling
- Frånvaroproblematik
- Normbrytande beteende (t.ex. utåtagerande beteende)
- Intellektuell funktionsnedsättning i förskolan/ i samtliga skolnivåer
- Skolutveckling (t.ex. ledarskap i klassrummet och andra kompetensförhöjande insatser)
- Övrigt: här kunde förskolor/skolor fylla i ett eget område

I nästa steg fick förskolorna och skolorna beskriva vilken typ av stöd de behövde. Det var en öppen fråga där man kunde skriva i text.

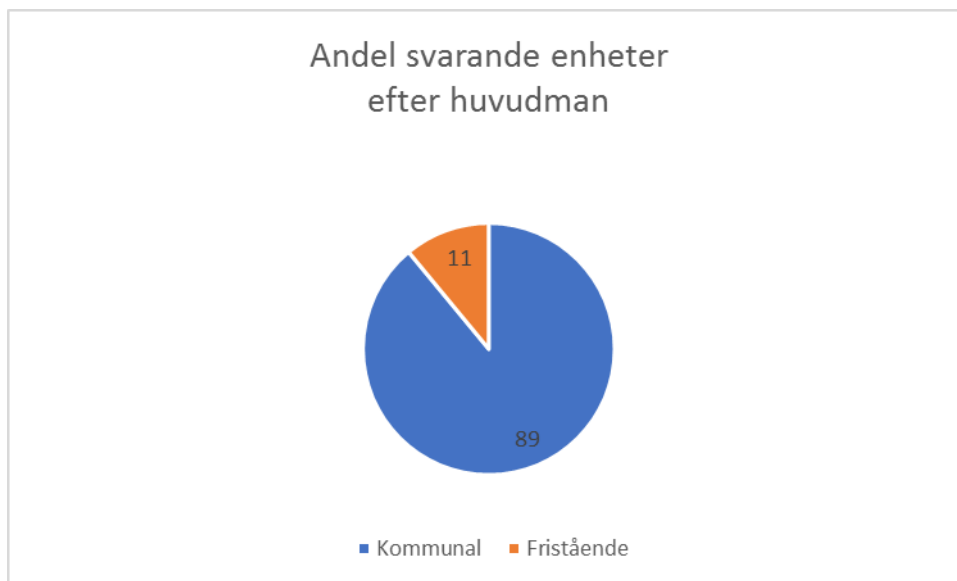
Tanken var att varje förskola/skola först skulle diskutera detta i respektive ledningsgrupp eller liknande för att sedan inkomma med svar. Därför skickades också en Pdf ut som underlag till diskussion, men sedan fylldes själva enkäten i via ett elektroniskt verktyg. I Bilaga 1 återfinns underlaget som skickades ut till förskolor och skolor i det geografiska området Örebro kommun.

För att försöka fånga upplevelsen av centralt skolstöd har också ett antal intervjuer gjorts med olika nyckelaktörer. De redovisas i kapitel 5

4 Redovisning av enkäten

Totalt skickades underlaget och enkäten till 247 verksamheter (150 förskolor, 63 grundskolor och 34 gymnasieskolor/gymnasieprogram²). 88 verksamheter svarade på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 36 procent. Den relativt låga svarsfrekvensen kan tolkas på olika sätt men den innebär att slutsatserna ska ses i ljuset av att inte alla har svarat. Generaliserbarheten i svaren kan därför diskuteras men förhoppningsvis avspeglas en bild som ger vägledning i vilka behov som finns i fristående och kommunala förskolor, grundskolor och gymnasieskolor/program³.

Figur 2: Andel svarande enheter efter huvudman (%)

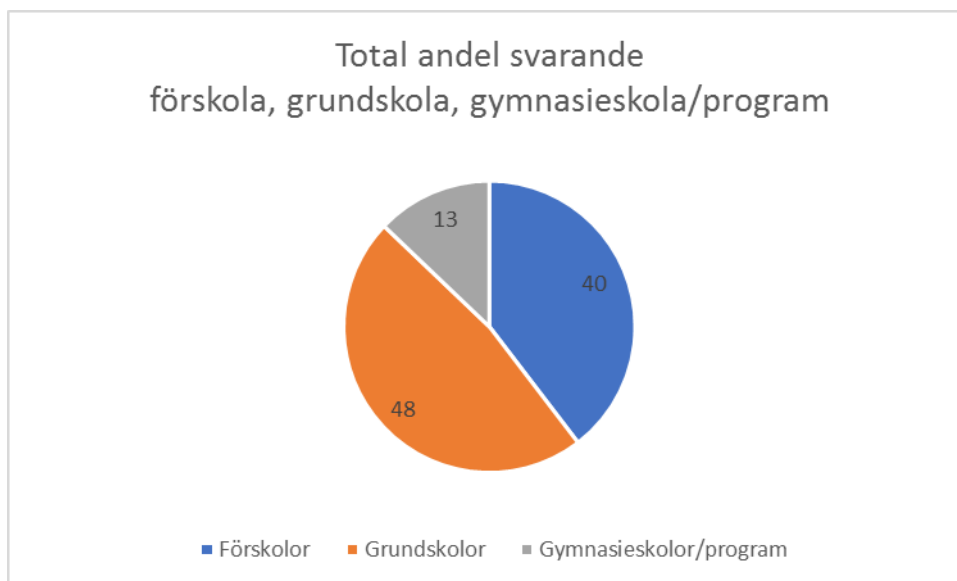
10 fristående och 78 kommunala verksamheter svarade på enkäten. Det är ett lågt antal fristående verksamheter som har svarat vilket påverkar analysen av fristående verksamheter, det går inte att dela upp den gruppen i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor/program.⁴ Utan de har behandlats som en grupp.

² Enkäten skickades till rektorer på de 10 fristående gymnasieskolorna samt 25 rektorer på olika program i de kommunala gymnasieskolorna.

³ Det kommunala gymnasiet är organiserat med rektorer på olika program som tillhör en viss gymnasieskola, vilket inte är fallet för de fristående gymnasieskolorna. Därav skrivs "Gymnasieskola/program" där fristående och kommunal skola är sammanslagen och "gymnasieprogram" när det gäller kommunal huvudman.

⁴ Svarande från fristående huvudmän: 3 förskolor, 5 grundskolor (varav två med förskola), 2 gymnasieskolor.

Figur 3: Totalt antal svarande uppdelat efter förskola, grundskola, gymnasieskola/program (%)

De flesta svar inkom från fristående och kommunala grundskolor (42 st) följt av förskolor (35 st). Den minsta andelen svarande kom från gymnasieskolorna/programmen (11 st).

Bortfall och kommentarer till enkätstudien

Tio förskolor/skolor⁵ hade totalt lagt för mycket medel (högre än 1000kr) vilket innebär att de sorterades bort innan nedanstående analys. De bortsorterade förskolorna/skolorna är dock med i analysen av fritextsvaren som beskriver hur förskolor och skolor vill att stödet ska se ut.

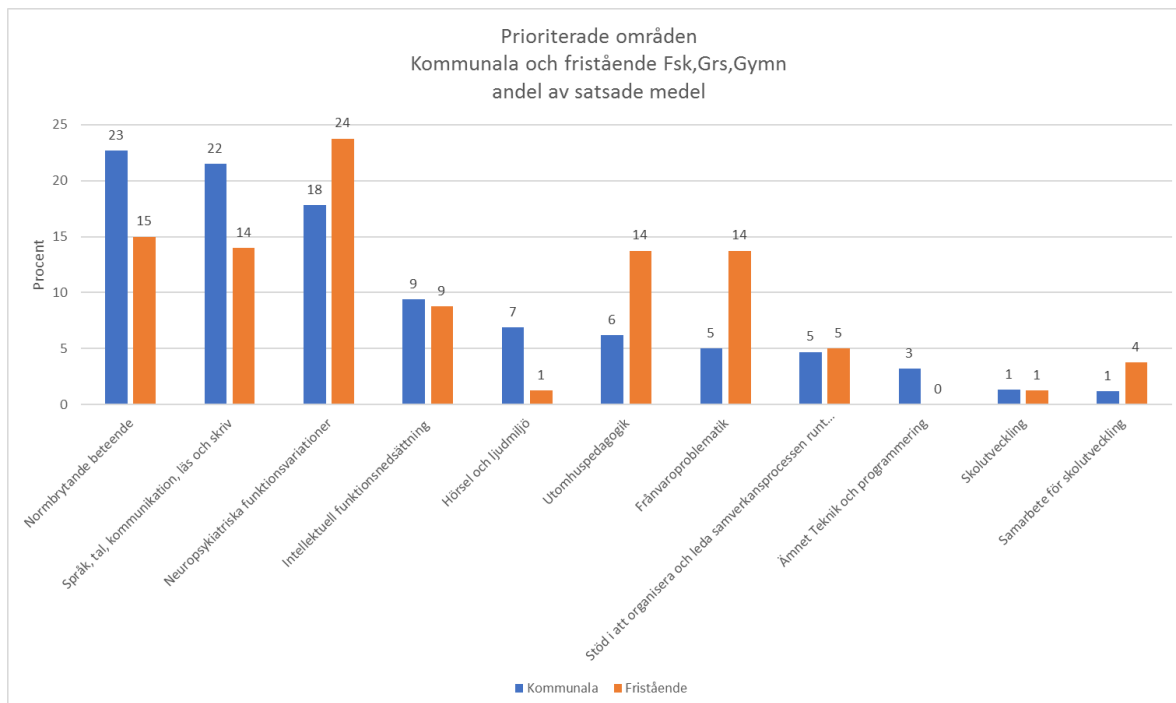
För att få en kritisk massa av verksamheter läggs de fristående förskolorna, grundskolorna och gymnasieskolorna ihop till en fil och analyseras (se figur 3).

Det finns ett tydligt samband mellan vissa av de områden som kan väljas. Till exempel kan det tänkas finnas ett samband mellan området frånvaroproblematik och områdena normbrytande beteende, NPF, språk tal, läs- och skriv. Att skapa områdena har därför inte varit helt enkelt, men enkäten har utgått från de områden som faller inom den centrala organisationens arbete. Det har också funnits utrymme att fylla i ett eget område. Det är dock få förskolor och skolor som har använt den möjligheten.

⁵ Bortsorterade: 2 fristående grundskolor, 2 kommunala förskolor, 3 kommunala grundskolor, 3 gymnasieprogram. Analysen bygger därmed på total 78 inkommande svar på enkäten.

4.1 Inom vilka områden vill skolorna ha stöd

Figur 4: Prioriterade områden förskola, grundskola, gymnasieskola/program, kommunal och fristående huvudman, andel av satsade medel

Ovan visas ett diagram som beskriver andelen av satsade medel, de vill säga inom kommunal förskola, grundskola och gymnasieprogram prioriteras totalt 23 procent av medlen till arbete med normbrytande beteende. Medan 15 procent prioriteras till detta område från förskolor, grundskolor och gymnasieskolor med fristående huvudman.

Detta ger en bild av det totala behovet är inom förskola skola där de kommunala huvudmännen främst har behov av stöd och hjälp i normbrytande beteende, språk och tal-läs och skriv, och NPF⁶. Medan fristående huvudmän identifierar NPF, normbrytande beteende och språk och tal- läs och skriv, utomhuspedagogik samt frånvaroproblematik.

Förskolor och skolor prioriterar i första hand inte områden som samarbete för skolutveckling, skolutveckling mer generellt samt teknik och programmering. Det innebär dock att behovet ändå kan finnas, men just i denna undersökning med denna typ av metodologisk ansats⁷ prioriteras inte dessa områden.

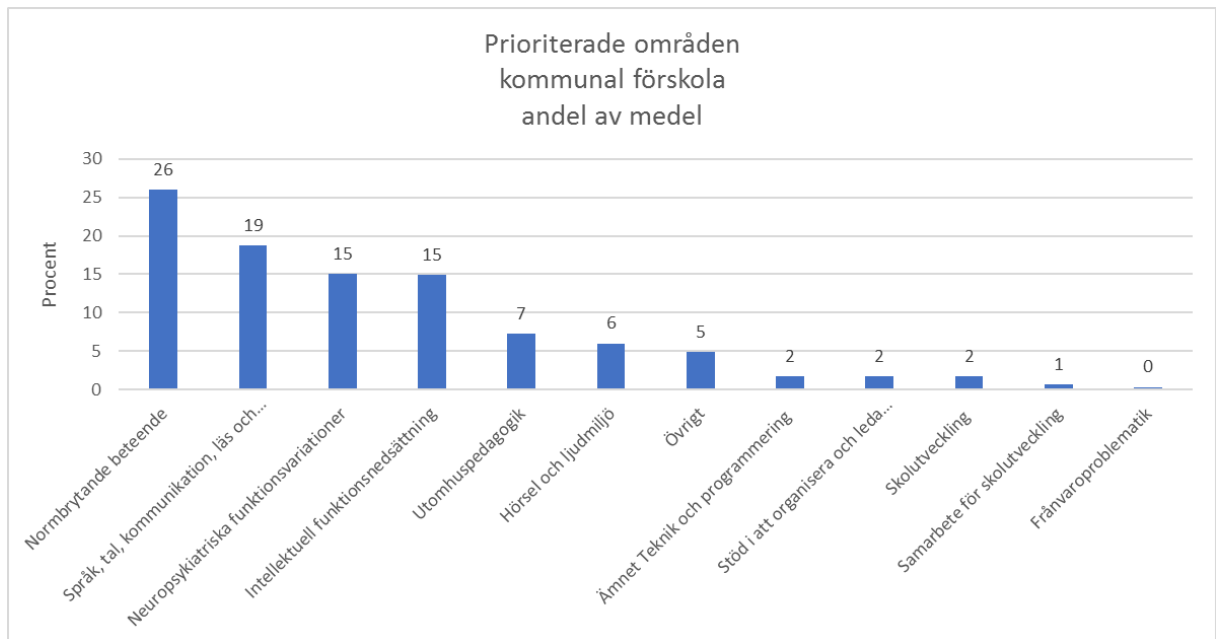
⁶ Neuropsykiatriska funktionsvariationer

⁷ I enkätstudien måste skolorna prioritera eftersom de har begränsade resurser, de vill säga även om ett visst behov finns ses det inte som ett prioriterat område eftersom andra saker går före. En annan utformning av enkäten eller en intervjustudie skulle kanske ge andra typer av svar. Men den valda utformningen av enkätstudien passar väl in i med denna rapports syfte.

Det är stor spridning i svaren det är bara någon enstaka verksamhet som har satt 1000 kr på ett område, det vanligaste är att medlen är ganska spridda men de centreras kring de tre första områdena i diagrammet.

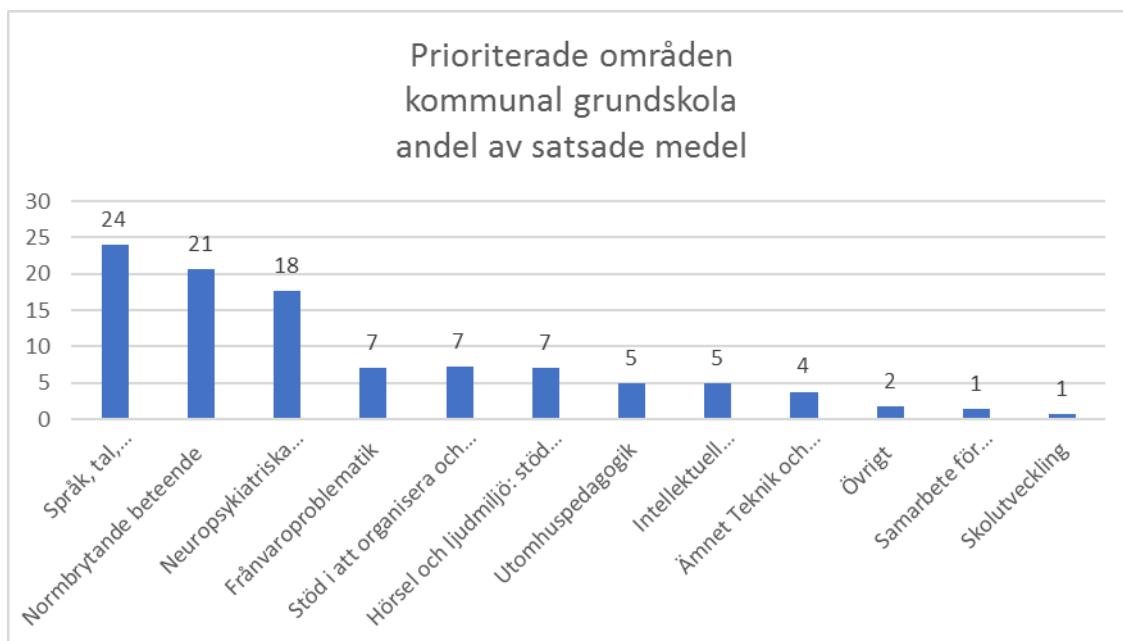
Hur ser då prioriteringen ut mellan förskola, grundskola och gymnasieprogrammen? Nedanstående diagram redovisar den procentuella fördelningen av medel.

Figur 5: Prioriterade områden förskola kommunal huvudman, andel av satsade medel

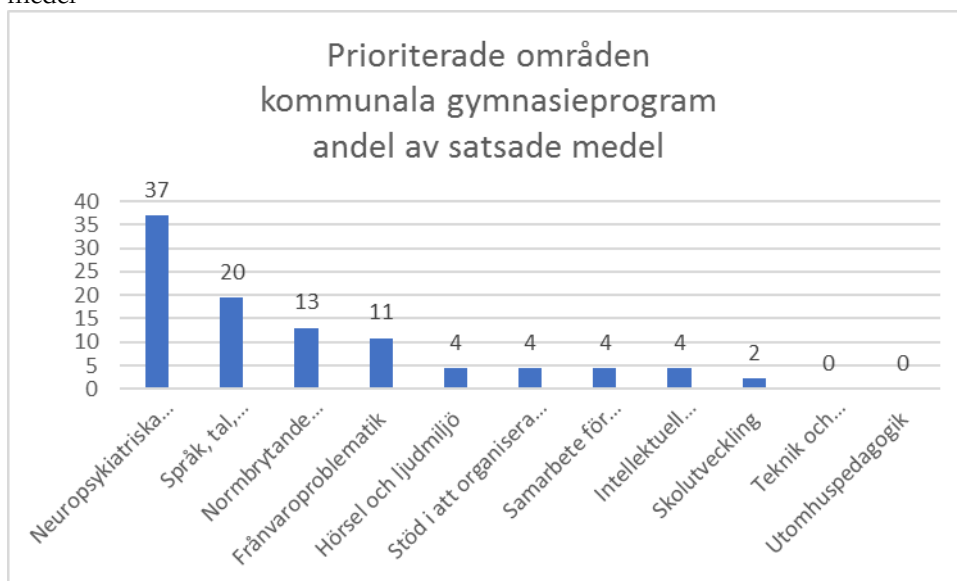
I figur 5 ses hur förskolorna fördelade sina medel. De tre områdena som det finns störst behov av stöd gäller *normbrytande beteende*, *Språk, tal, kommunikation läs och skriv*, *NPF* och *intellektuella funktionsnedsättningar*. 26 förskolor identifierade *normbrytande beteende* som ett viktigt område. De enskilda förskolorna lade förhållandevis mycket av medlen på detta område, en del lade t.ex. 700 kr av 1000 kr på detta område. Det ska jämföras med *språk, tal, kommunikation, läs och skriv* 19 förskolor, *NPF* 19 förskolor och *Intellektuell funktionsnedsättning* där 21 förskolor lade sina medel. Det är sällan förskolorna bara har identifierat ett av områdena som viktiga utan dessa tre områden har nästan alla förskolor lagt något av sina 1000 kr på. Under område *övrigt* finns behov av stöd kring digitalisering och *HBTQ*-frågor, det är dock bara 3 förskolor som har fyllt något under kategorin *övrigt*.

Figur 6: Prioriterade områden grundskola kommunal huvudman, andel av satsade medel

Grundskolan visar på samma mönster som i förskolan dock prioriteras områdena lite annorlunda mot i förskolan. Språk, tal, kommunikation läs och skriv prioriteras högst där 24 procent av de sammanlagda medlen läggs. 26 grundskolor valde att lägga medel inom detta område. 25 grundskolor lade medel inom området normbrytande beteende och 23 grundskolor inom området NPF. Här är det också liknande mönster som i förskolan där nästan alla grundskolor har identifierat flera av dessa tre områden som viktiga. Under kategorin övrigt (4 skolor) återfinns behov som kan härledas till andra de andra områdena t.ex. hjälp med inre organisation i skolan kring elever med NPF och organisatoriska frågor som egentligen rör verksamhetsnivån t.ex. att skolorna skulle kunna låna personal av varandra.

Figur 7: Prioriterade områden gymnasieprogram kommunal huvudman, andel av satsade medel

Gällande gymnasieprogrammen så baseras ovanstående tabell på åtta svar, även om det är ett litet antal svarande så kan man tänka sig att det ändå visar på någon slags mönster i vad de behöver mer stöd och hjälp i. Här identifieras NPF-området som viktigast. Fyra gymnasieprogram identifierade detta område som viktigt. Två av fyra la en större del av sina 1000 kronor inom detta område. Fyra skolor identifierade området språk, tal, kommunikation och läs- och skriv och tre skolor normbrytande beteende. Mönstret är att gymnasiet ofta behöver stöd inom flera av dessa tre områden. Det var dock en del rektorer som svarade att de inte har behov av en central verksamhet och därför inte heller kunde svara på enkäten. Att man känner att den centrala verksamheten inte behövs på gymnasienivån förklarar troligtvis den låga svarsfrekvensen. Se också kapitel 5, där detta också kommer fram.

4.2 Sammanfattning

Av svaren syns att det är svårt att jämföra de olika områdena där områden som till exempel *utomhuspedagogik* och *ämnet teknik och programmering* inte direkt går att jämföras med de övriga som mer kopplar samman med den problematik som förskolorna och skolorna står inför i vardagsarbetet. Det slår igenom i denna undersökning

Det är i huvudsak tre områden som alla förskolor och skolor identifierar som viktiga, om än i lite olika ordning. Dessa tre områden hänger också ihop med varandra samt i viss mån med frånvaroproblematik så det är inte heller förvånande att de flesta förskolor och skolor har valt att satsa större delen av medlen inom dessa områden.

Identifierade områden:

- Neuropsykiatriska funktionsvariationer
- Språk, tal, kommunikation, läs och skriv
- Normbrytande beteende

Frånvaroproblematik är också prioriterad men av naturliga skäl inte så viktig inom förskolan, vilket också syns i svaren.

4.3 Hur vill förskolor och skolor ha stöd

Vissa förskolor skolor har också lämnat en del svar i fritext. Det fanns en möjlighet att beskriva hur man ville ha stöd och hjälp inom de områden som man identifierade som viktiga. Det var dock inte alla förskolor och skolor som gjorde detta. Totalt hade 61 förskolor och skolor någon form av fritextsvar inom området hur stödet skulle kunna utformas.

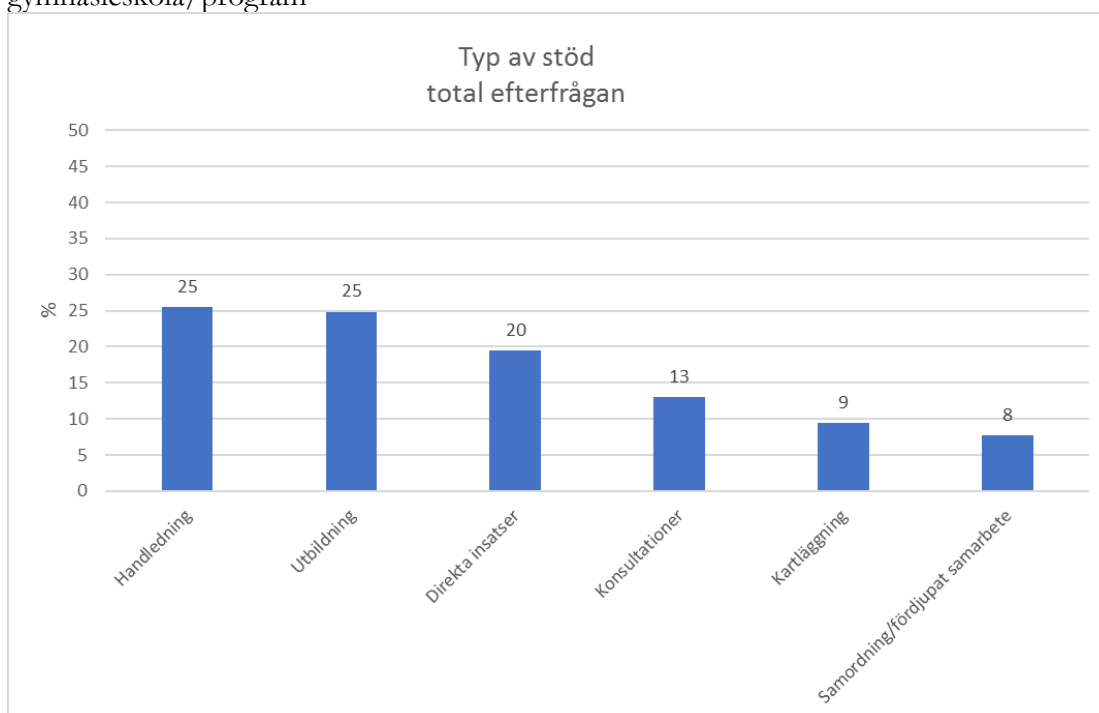
För att kunna analysera fritextsvaren har de först kodats för att kunna ringas in inom olika områden.

Tabell 1: Kodning

Kod	Områden
1	Handledning
2	Utbildning
3	Kartläggning
4	Direkta insatser mot barn/elev
5	Konsultationer
6	Samordning och/eller fördjupat samarbete

Det är möjligt att göra denna kodning på olika sätt men detta är dessa sex olika områdena som är tongivande i alla kommentarer och som hittas i fritextsvaren.

Figur 8: Typ av stöd kommunal och fristående förskola, grundskola, gymnasieskola/program

Generellt ser förskolor och skolor ett behov av handledning utbildning och direkta insatser mot barn/elever. Där de direkta insatserna riktade mot barn/elever identifieras som ett stort behov av de som svarat inom den kommunala grundskolan.

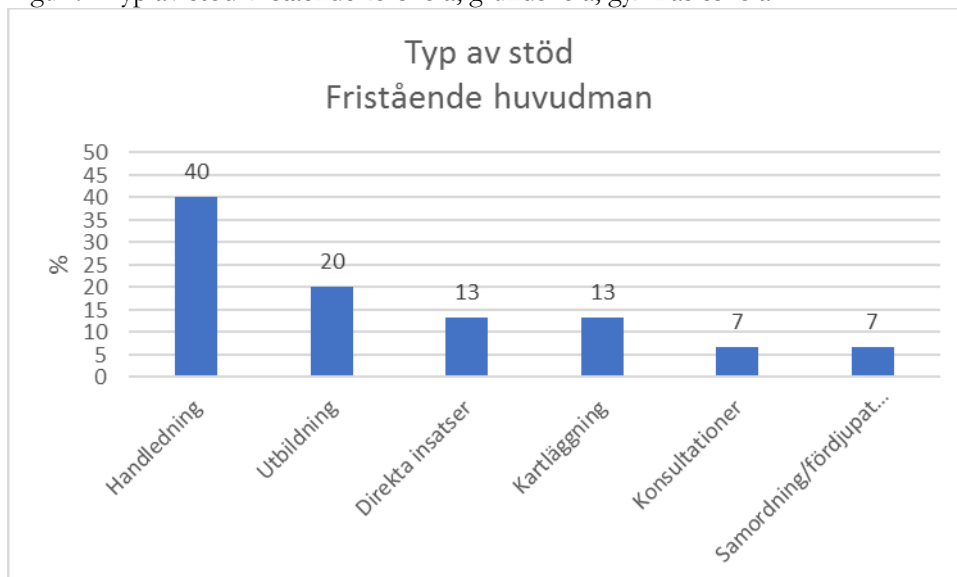
Handledningen kan gälla i enskilda barn/elevärenden eller till en personalgrupp. Utbildning workshops och/eller mer traditionella föreläsningar kring vissa ämnen som identifierades i kapitel 4.1 till exempel NPF, hörsel, bemötande eller läs- och skriv. Med de direkta insatserna menas att en central organisation ska komma till skolan för att göra olika insatser men de flesta skolor nämner främst att eleven ska få vara längre tid i de insatser som finns idag eller att enskilda elever helt enkelt ska lyftas ut från skolan.

Argumenten för detta är blandade men den gemensamma tendensen är att skolorna saknar adekvata resurser, tid och kompetens för att ta hand om vissa elever. Konsultationer ligger nära handledning och riktar sig både till personal kring de områdena som identifierats som viktiga och till mot enskilda barn/elevärenden. Kartläggning eller fördjupad kartläggning handlar olika barn/elevärenden. Samordning och/eller fördjupat samarbete gäller främst samordning och samarbete kring olika barn och elevärenden mellan olika verksamheter till exempel mellan skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård. Behovet av samordning/fördjupat samarbete är större i de kommunala grundskolor som efterfrågar detta stöd.

Förskolorna och skolorna har behov av många olika typer av stöd och hjälp, det är inte så att en skola har listat endast en stödform, utan som förväntat har alla nämnt många olika typer av stöd utefter behov, där några riktar sig mot personal

andra direkt mot barn/elev. Nedan följer en genomgång av hur förskola och skola samt fristående och kommunal huvudman har identifierat hur stödet bör utformas.

Figur 9: Typ av stöd fristående förskola, grundskola, gymnasieskola

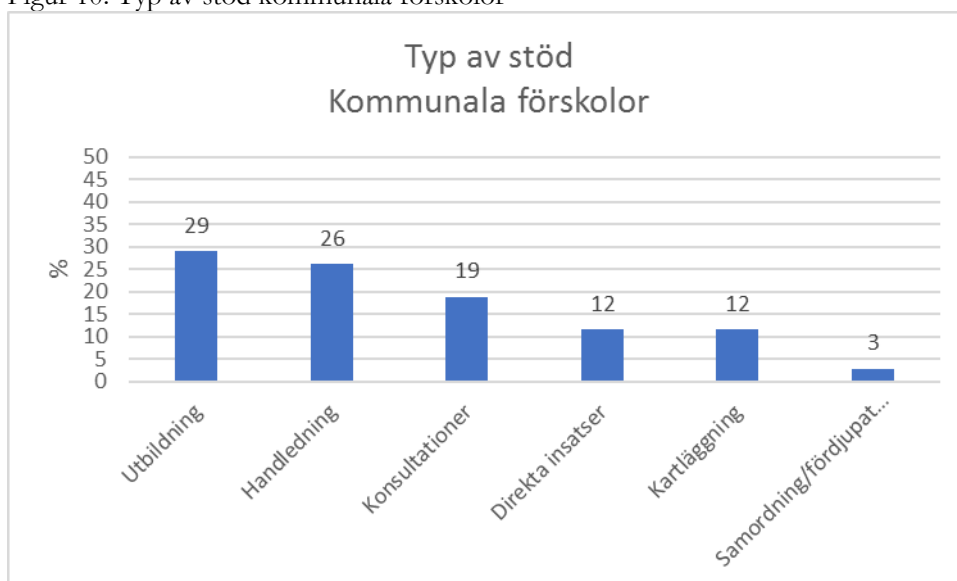

De fristående huvudmännen har lagts ihop och totalt sex stycken hade fyllt i fristvaren. De har i första hand behov av handledning utbildning och direkta insatser. De fristående förskolorna och skolorna var i allmänhet positiva till det stöd som erbjuds idag men några nämner att stödet kan utvecklas, fördjupas och utökas.

De flesta nämner handledning, utbildning och direkta insatser i sina svar, gällande direkta insatser till barn/elever nämns dock inte i den mening att barn och elever ska lämna skolan utan mer att stöd och hjälp att hantera eleverna på skolan.

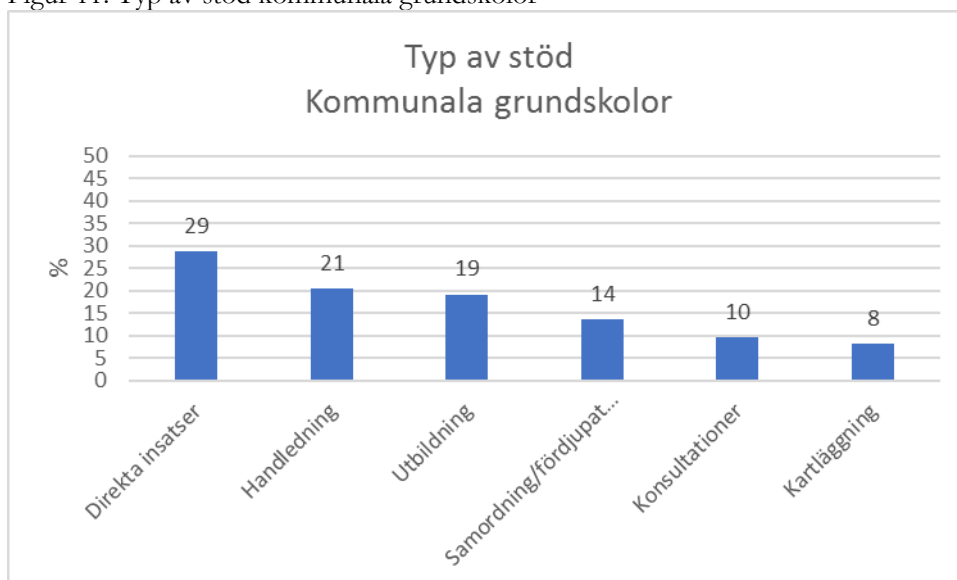
Nedan redovisas typ av stöd för kommunal förskola, grundskola och gymnasieprogram var för sig.

Figur 10: Typ av stöd kommunala förskolor

Svaren baseras på 23 kommunala förskolors fritextsvar. Förskolorna ser ett behov av främst utbildning, handledning och konsultation. Utbildning gäller inom de identifierade områdena i kapitel 4.1 och riktar sig både mer generellt mot hela arbetslag och mer specifikt mot olika personalgrupper, till exempel specialpedagoger. Handledning är mer inriktat mot enskilda barn men också handledning till personal där målet är en fördjupad kartläggning och i slutändan olika anpassningar och insatser.

Figur 11: Typ av stöd kommunala grundskolor

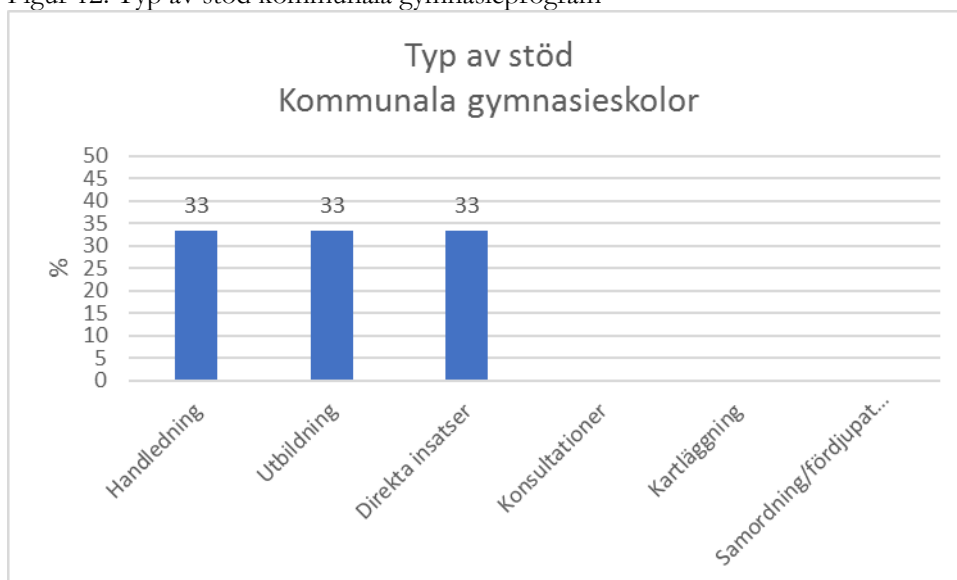
Figur 11 baseras på 28 fritextsvar från de kommunala grundskolorna. Den kommunala grundskolan efterfrågar i hög grad direkta insatser riktade mot elev här nämns ofta att eleven bör kunna få möjlighet att gå i annan skolverksamhet där det finns bättre resurser att ta hand om elevens olika behov. Detta behov finns i alla stadier men det kan tolkas så att det är något större på högstadiet än i

låg- och mellanstadiet. Men här efterfrågas också resurser för att till exempel arbeta mot frånvaro genom att ha personer som arbetar nära eleven, att få centralt stöd i att arbeta med enskilda elever gällande läs- och skrivsvårigheter, med mera. De ser också ett behov av handledning och utbildning inom de områden som identifieras i kapitel 4.1 både mot olika personalgrupper men också gällande enskilda elevärenden. De som svarat identifierar också samordningen mellan olika verksamheter som ett viktigt stöd, någon som kan leda och samordna insatser där olika verksamheter är inblandade.

Upplevelsen av fritextsvaren är att de kommunala grundskolorna ser ett behov av ett mer nära anpassat stöd riktat mot enskilda elever.

Tolkningen är också att flera skolor pratar om att de behöver ”avlastning” för att de i sin vardag inte riktigt upplever att de har resurser, tid eller den kompetens som behövs för att hantera vissa elever med stort behov av olika former av stöd och anpassning.

Figur 12: Typ av stöd kommunala gymnasieprogram

Fyra kommunala gymnasier svarade i fritextsvaren. Skolorna identifierade handledning, utbildning och direkta insatser (2 svar på varje). Behovet av handledning och utbildning riktas främst till lärare och EHT-personal inom de områden som identifieras i kapitel 4.1.

4.4. Sammanfattning

Förskolorna och skolorna har identifierat olika former och har olika behov av stöd. Generellt ser verksamheterna ett behov av handledning, utbildning och direkta insatser mot barn/elever. Där de direkta insatserna riktade mot barn/elever identifieras som ett större behov av de som svarat inom den kommunala grundskolan, främst gällande äldre elever (högstadiet). Skillnaden mellan förskola och skola gäller främst att förskolan i högre grad ser ett behov av utbildning, handledning och konsultation och där grundskolan i högre grad ser behovet av mer direkta insatser riktat mot enskilda elever. De fristående

huvudmännen vill ha ett ökat stöd gällande handledning och utbildning. Generellt ses också att förskolans eller skolans specifika behov styr hur man har svarat, men de flesta nämner flera olika typer av stöd, de vill säga både riktat mot gruppnivå, enskild personal och direkt mot elev.

5. Intervjuer

För att ytterligare bygga ut denna behovsinventering har ett antal intervjuer med olika nyckelpersoner/verksamheter gjorts under våren 2019. Denna del skulle kunna byggas ut ytterligare och även om vi inte haft möjlighet till att intervjua alla aktörer eller alla verksamheter som kan ha synpunkter och inspel på det centrala stödet, har vi försökt fånga så mycket vi kunnat under den tidsram vi har arbetat inom.

Intervjuerna har förts som samtal med antingen enskilda personer eller som gruppsamtal, en intervju genomfördes över mail. Samtalen har handlat om nedanstående frågor.

- Vilka behov ser du/ni ur ditt/ert perspektiv att barn/elever har och som förskolor/skolor idag har svårt att fylla?
- Vad behövs för insatser?
- Hur ska dessa organiseras?

De intervjuade har varit verksamhetschef grundskolan, verksamhetschef förskola, enhetschef och verksamhetschef psykologorganisationen, medicinskt ledningsansvarig för skolsköterskorna, specialpedagogisk samordnare, samordnare för kuratorer förskola och skola, samordnande skolöverläkare, skolläkarna grundskola och gymnasieskola, verksamhetsutvecklare gymnasieskolan, en verksamhetsutvecklare och samordnare för nyanländas lärande på Enheten för systematiskt kvalitetsarbete (ESKA). Enhetschef bostad, Enhetschef Ungdomsfritids, Enhetschef korttidstillsyn alla tre på Förvaltningen för funktionsstöd, 15 psykologer på Psykologorganisationen, Fyra enhetschefer på socialtjänsten, två gruppleddare på utredningsenheten LSS

När diskussioner fördes handlade det främst om de verksamheter på Centralt skolstöd som arbetar mot skolor och förskolor. Men de intervjuade framhäver också att det finns andra verksamheter inom Centralt skolstöd som ses som viktiga såsom familjecentraler, Naturskolan och Komtek. Dessa delar har delvis ett annat fokus och uppdrag och berörs inte direkt av våra frågor, men de lyfts alltså initialt fram i de flesta intervjuer, vilket visar på att dessa verksamheter också anses viktiga.

5.1 Vilka behov ser du/ni ur ditt/ert perspektiv att barn/elever har och som förskolor/skolor idag har svårt att fylla?

Arbete mot att minska långvarig frånvaro/hemmasittare och utåtagerande beteende lyfts som viktiga områden, denna problematik går också ned i åldrarna. Där finns det ibland behov av att eleven får komma bort från skolmiljön för en tid, där till exempel Bryggan och Kompassen fyller ett behov. En annan fråga som lyfts är att det på vissa skolor saknas organisation/systematik för olika insatser inom elevhälsan. Här behöves det stöd och hjälp i att bygga organisation, samordna insatser samt gå från teori till praktisk handling på klassrumsnivå, där elevhälsan bör ses som en naturlig del av det systematiska kvalitetsarbetet på skolan.

Det är också svårt för skolan att skapa de anpassningar som behövs, främst gällande lokaler ex grupperum och anpassade miljöer samt resurser (personal). I samband med detta behövs ett kunskapslyft kring funktionsvariationer som inte direkt syns på barnet/eleven och där kravnivån på dessa barn ofta läggs på en för hög nivå. En del barn kan till exempel inte vara på skolorna på grund av behovet av vila och en lugn miljö inte blir tillgodosedda. Upplevelsen är att kunskapsnivån hos personal på skolan främst kan höjas gällande bemötande, kommunikation och rekommenderade arbetssätt utifrån funktionsvariationer. En del av denna problematik har påverkats av den förändrade skollagen där man lyfte ut barn med autism ur särskolan vilket har inneburit att de nu ska gå i en skolmiljö som historiskt sett inte har varit anpassad efter deras behov. Problemet är då att istället för att anpassa skolmiljön och strukturera upp skoldagen får fler barn anpassad studiegång och får sluta tidigare, det innebär att eleverna riskerar att känna ett utanförskap samtidigt som belastningen på andra verksamheter ökar, till exempel Kortidsvistelse.

Inom läs och skriv finns ofta en del kompetens ute på skolorna men det finns ett behov gällande språkstörning och där spelar logopedier och hörselpedagoger en viktig roll, det ses som viktigt att de finns på en central nivå. Andra områden som ses som viktiga att ha på central nivå är syn och kommunikation- lärmiljöer.

Det blir också ett större inflöde av elever till gymnasiets introduktionsprogram på grund av att fler elever inte klarar grundskolan, vilket leder till påfrestningar i systemet då dessa elever har ett ökat behov av extra anpassning och särskilt stöd. Samtidigt upplever gymnasieskolan sig inte ha så stora behov av centrala verksamheter då till exempel syn och hörsel oftast är tillgodosedda via andra externa eller interna verksamheter i tidigare åldrar. De centrala medlen ses därför hellre riktas direkt mot driften så gymnasieskolorna kan arbeta med dessa själva.

5.2 Vad behövs för insatser

Det finns ett behov av centralt stöd med specialistkompetens som stöttar olika personalgrupper, till exempel elevhälsan, men också kan ge stöd till enskilda elever i vardagen ute på förskolor och skolor. I specialistrollen finns behovet att

fungera som en ”verktygslåda” med kunskap om olika metoder och arbetsätt som kan läras ut till personal och användas i arbetet med enskilda elever. Det gäller både kunskap, verktyg och metoder kring förebyggande och främjande arbete och t.ex. frånvaro och normbrytande beteende.

De intervjuade lyfter att de insatser som efterfrågas gällande handledning och utbildning bör ske närmare skolorna och ha ett praktisknära fokus de vill säga de behöver knytas närmare förskolorna och skolornas vardagsarbete. De framhåller dock att de insatser som görs idag är bra men att de behöver pågå under en längre period. Det räcker inte riktigt med ett fåtal konsultationstillfällen, det behövs ett mer strukturerat och hållbart vardagsnära stöd. Med det menas till exempel att konsultationerna ska vara fler och att arbetet går ut på att arbeta mer tillsammans med pedagogen. Hörsel, syn, talpedagoger och logopedier upplevs också vara för långt bort och behöver arbeta närmare skolorna och lärarna i dess vardagsarbete.

Behovet av verksamheter liknande Bryggan och Kompassen lyfts och ses som viktiga, verksamheter som också borde utökas. Alternativt att man arbetar med fler kommundemensamma undervisningsgrupper eller någon liknande modell. Dock framkommer det att det ibland blir svårt att jobba in eleven i skolan igen eftersom dessa verksamheter har ett friare upplägg än den ordinarie skolan, de vill säga de kan anpassa och göra andra typer av aktiviteter som man i skolan har svårt att göra, det leder ibland till en krock när eleven ska tillbaka till skolan. Desamma gäller arbetet med mottagandet av nyanlända där det kan bli en skarp kontrast när eleverna ska tas emot ute på skolorna där upplevs också att samarbetet med mottagande skolor kan bli bättre och ett förslag som lyfts är att skolorna själva står för mottagandet.

Det behövs mer stöd och hjälp angående området att arbeta i en klass där eleverna har många olika behov till exempel några elever når målen lätt och behöver stimuleras, andra har svårare samtidigt som den psykiska ohälsan ökar och en del har behov av extra anpassning och särskilt stöd. Här behövs en kompetensutveckling bland undervisande personal för att kunna tillgodose alla elevers olika behov. Det hänger också samman med behovet av stöd i att utveckla undervisningen i klassrummet, en nära coaching/handledning gällande klassrumsundervisningen. De vill säga här efterfrågas skickliga allmäntdidaktiker inte bara specialistkompetensen. Överlag lyfts också att en central funktion har kunskap om de generella behoven i förskola och skola och att den kunskapen skulle kunna nyttjas effektivare i kommunens utvecklingsarbete.

Det finns också behov av en central elevassistentutbildning. Ett förslag är att dessa elevassistenter fortbildas centralt och sedan ”hyrs” ut till verksamheterna.

Upplevelsen är att vissa typer av stöd inte går att få från centralt håll fast det finns ett behov av det, här finns dock inga direkta exempel. Det finns också en uppfattning att huvudmannen/verksamhetschefen ska kunna ge uppdrag till den centrala organisationen gällande olika skolor och att det inte bara bör kunna gå genom rektorerna. Det för att det kan vara svårt för en rektor att veta vad som finns för stöd och hjälp att få från centralt håll.

5.3 Hur ska insatserna organiseras

Det centrala skolstödet skulle, tillsammans med andra verksamheter som har ett helikopterperspektiv till exempel psykologorganisationen, kunna hjälpa till med arbetet kring elevhälsan, både gällande struktur och organisation. Från socialtjänstens finns också en önskan om att arbeta närmare EHT där en central verksamhet skulle kunna utgöra denna länk.

Psykologorganisationen upplever en vinst med att arbeta tillsammans med den centrala organisationen gällande frånvaro på gymnasienivån då det i hög grad gäller att motivera skapa förutsättningar för eleven att fullfölja gymnasiet. Det är också viktigt att den centrala organisationen blir en del i elevhälsoteamen och inte en del som ligger utanför, det behövs mer samarbete. Här identifieras det förebyggande och främjande arbetet som viktigt.

Samba och NP-resurs ses som viktiga verksamheter då de befinner sig i de administrativa mellanrummen som kan uppstå mellan olika verksamheter. De ger ett bra stöd åt vårdnadshavare. Det kan dock upplevas som svårt gällande gränsdragningen, de vill säga vem som ska göra vad. Till exempel kan också familjecentralernas kuratorer kan vara en ingång till Samba då de fångar upp och bygger en relation med familjen vilket är viktig för framtida arbete.

De verksamheter som fungerar som en brygga mellan hemmet, olika verksamheter samt mellan kommunala verksamheter och hälso- och sjukvården behöver byggas ut. Det finns många barn som behöver samordnade insatser från många olika håll och antalet ökar. Det behövs också en gemensam modell för denna typ av arbete.

Övrigt som framkommer är att det bör ske mer samverkan mellan skola och förvaltningen för funktionshindrade gällande barn med olika behov. Här bör samarbetet ske tidigare i processen och inte bara när den är långt gången, de vill säga arbeta med förebyggande och stödjande

En central funktion skulle också kunna nyttjas effektivare i det övergripande kvalitetsarbetet då de kunskap om vilket övergripande behov och stöd som förskolor och skolor har i Örebro kommun.

5.4 Sammanfattning

De områden som de intervjuade ser ett behov av att arbeta inom liknar det förskolorna och skolorna själva har identifierat. Naturligt så blir svaren i intervjuerna mer på detaljnivå, men här hittas områden som: normbrytande beteende, frånvaro, läs och skriv, syn och hörsel, kommunikation och bemötande, handledning, konsultation och utbildning.

Intervjuerna visar på ett tydligt behov av en central verksamhet som har en specialistroll. En verksamhet som kan lära ut nya och effektiva verktyg för att stärka personalen men som samtidigt också har förmåga att arbeta mer långsiktigt med specifika insatser i förskolornas och skolornas vardag, de vill säga både ha

överblick och helikopterperspektiv och arbeta på en övergripande nivå men också kunna arbeta mer på detaljnivå och med enskilda pedagoger och barn- och elevärenden.

Det efterfrågas också stöd gällande utveckling av klassrumsundervisningen både rent generellt på en allmändidaktisk nivå men också mer specifikt för att rusta pedagoger att möta elever med olika behov och elever på olika nivåer.

Det som kom fram mer i intervjuerna jämfört med enkäten är behovet av samordning och samverkan. Dels mellan kommunala verksamheter men också mellan kommunala verksamheter och hälso- och sjukvården och mellan olika verksamheter och vårdnadshavare. Det finns några verksamheter som arbetar med det idag, Samba och NP-resurs, men de täcker inte riktigt behovet. De flesta som har intervjuats tar också upp att de är öppna för att samverka med andra verksamheter och att det också ser det som nödvändigt för att klara de utmaningar som de har identifierat. En central funktion skulle också kunna nyttjas effektivare då de kunskap om vilket övergripande behov och stöd förskolor och skolor har i Örebro kommun.

6. Sammanfattning

Enkätstudien har en svarsfrekvens på totalt 38 procent (88 svarande)⁸, det ska tas i beaktande när man tolkar resultatet av undersökningen. Av svaren på enkätstudien syns att det är lite svårt att jämföra de olika områdena. Där områden som till exempel utomhuspedagogik och ämnet teknik och programmering inte direkt går att jämföra med de övriga områdena som mer kan kopplas samman med en problematik som upplevs som mer akut i förskolornas och skolornas vardagsarbete.

Det är i huvudsak tre områden som förskolor och skolor identifierar som viktiga, om än i lite olika ordning. Dessa tre områden hänger också ihop med varandra samt i viss mån med frånvaroproblematik så det är inte heller förvånande att de flesta förskolor och skolor har valt att satsa större delen av medlen inom dessa områden.

Identifierade områden:

- Neuropsykiatriska funktionsvariationer
- Språk, tal, kommunikation, läs och skriv
- Normbrytande beteende

Frånvaroproblematik är också viktig men av naturliga skäl inte så viktig inom förskolan, vilket också syns i svaren.

Förskolorna och skolorna har också identifierat olika former för hur de ser att stödet skulle vara utformat. De ser olika behov och behöver också olika typer av stöd inom de områden de identifierat under kapitel 4.1. Generellt ser förskolor och skolor ett behov av:

- Handledning
- Utbildning
- Direkta insatser mot barn/elever.

Där de kommunala grundskolorna har ett större behov av direkta insatserna, främst gällande äldre elever. Förskolan ser i högre grad ett behov av utbildning, handledning och konsultation medan de fristående huvudmännen har ett behov av mer stöd gällande handledning och utbildning. Gymnasieskolan har ett lågt antal svarande men identifierar också handledning, utbildning och direkta insatser som viktiga.

Hur stödet ska utformas beror på förskolans eller skolans specifika kontext men de flesta efterfrågar många olika former av insatser riktade mot olika nivåer, de vill säga både riktat mot gruppnivå, enskild personal och direkt mot elev.

⁸ 10 fristående enheter, 78 kommunala verksamheter, för ytterligare information se under rubrik 4

Intervjustudien visar på ett behov av att arbeta med de områden som identifierades i enkätstudien. Naturligt så blir svaren i intervjuerna dock mer på detaljnivå, men här hittas områden som:

- Normbrytande beteende
- Frånvaro
- Läs och skriv
- Syn och hörsel
- Kommunikation och bemötande
- Handledning
- Konsultation
- Utbildning.

Intervjuerna visar också på ett tydligt behov av en central verksamhet som har en specialistroll. Där den centrala verksamheten kan lära ut nya och effektiva verktyg för att stärka personal och samtidigt också har förmåga att arbeta mer långsiktigt med specifika insatser i förskolornas och skolornas vardag, de vill säga både arbeta på en övergripande nivå men också kunna arbeta mer på detaljnivå och med enskilda pedagoger och barn- och elevärenden.

Det efterfrågas också stöd gällande utveckling av klassrumsundervisningen både rent generellt på en allmändidaktisk nivå men också mer specifikt för att rusta pedagoger att möta elever med olika behov och elever på olika nivåer.

Det som kom fram mer i intervjuerna jämfört med enkäten är behovet av samordning och samverkan. Dels mellan kommunala verksamheter men också mellan kommunala verksamheter och hälso- och sjukvården och mellan olika verksamheter och vårdnadshavare. Det finns några verksamheter som arbetar med det idag till exempel Samba och NP-resurs, men de täcker inte riktigt behovet. De flesta som har intervjuats tar också upp att de är öppna för att samverka med andra verksamheter och att det också ser det som nödvändigt för att klara de utmaningar som de har identifierat. En central verksamhet skulle också kunna nyttjas effektivare i kvalitetsarbetet då de kunskap om vilket övergripande behov och stöd som förskolor och skolor har i Örebro kommun.

Sammantaget visar denna rapport på ett behov som är ganska komplext där det både efterfrågas specifika barn-och elevnära insatser inom vissa områden men också behovet av en övergripande organisation med förmågan att handleda och utbilda på grupp- och verksamhetsnivå och också kunna arbeta med att stötta samverkan och samarbeten mellan olika interna och externa verksamheter.

